

84 (230321/6)

с(211)
K959

K959

ustynia prouta. str. kirilicari

P. RUCBJAK

„TUZAK“

(6 kartinalu p'esa)

CELN OJROT SOLYGI OJROTURA 1934 Ç

КОНТРОЛЬНЫЙ ЛИСТОК
СРОКОВ ВОЗВРАТА

КНИГА ДОЛЖНА БЫТЬ
ВОЗВРАЩЕНА НЕ ПОЗЖЕ
УКАЗАННОГО ЗДЕСЬ СРОКА

Кол-во пред. выдач _____

Сух. гил. № 7. 18296 — 10.000 000.

Скан

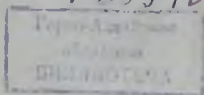
Çer ystynli proletarlarb. birlikler!

P. KUCBYAK

„T u z a k“

(6 kartinalu p'esa)

408594V

~~С. № 30/408~~
~~30/34p.~~

84(2-632.1)6-6

K-953

Ojnoor ulustarъ

1. Baltъrgan. Kolhozъn predsedateli, voъ batrak, k partija—24 ađu.
2. Tylkynек. Kolhozъn scetovod-kladovщik, ozodo demici, vandit volgon—48 ađu.
3. Kartъs. Sekretar partjacejkanъn—30 ađu.
4. Tana. Bajdъn kъzъ—19 ađu.
5. Şonkor. Maldъn pastugъ, eskide kъzъl partizan volgon—50 ađu.
6. Mergeci. Komsomol aktivnъj—20 ađu.
7. Moltъj. Zivotnovod, eskide aan vaj volgon—50 ađu.
8. Ъmzu. Uj saар turgan yj ulustъn brigadirъ, aktivnъj—25 ađu.
9. O dna. Tylkynektin yji—40 ađu.
10. Сьm dъ. Koјdъn pastugъ—30 ađu.
11. Kусeş. Ajmaktan kelgen upolnomocenъj kizi—35 ađu.

5-КПВ-Т

Tura kolhozın kontoroz, stenede uc, tørt plakatlar, eki stoi, eki oturguş-skamejka. Oturgan kizi kolhozın predsedateli—Baltırgan, stoldo saazındar saıbr alıgan, kərup oturdı.

Baltırgan. (vazın ərəkədurip) Çok, degin kizinin vaz ajlanar iş. Bicikli çakş bileten volzom kajdat, vaza çenil-ok volor edi (kajra vaştanır kərđi) Bu-la kolhoz izin vdyrerge çyrelə, voıynın izi een çerge çada kaladı-va? Kajran Tana, mēnin ezim volorın, ta çok?

Ezikten Tylkynek sodın tudunganca kirip keldi, oturvaj turup:

Tylkynek. Çok, bu nistin kolhozto vaj kulaktardıñ saıgagı-la var volor. Bu-la kizini tørt kərər kuynderi çok, oostu-la nemeler kizēe vij. (Baltırgandıñ saın kərgen nemedij) Çakş-va sadatelim? Vaza çakş kondoor-vo? (Voıy stolgo sodın saıbr oturdı).

Baltırgan. Çakş la, slerde vaza çakş-va? Konyştı, ajdar çok, çakş kondım. Bu slerdi kem komutattı? Ol kizini mee ajdır bereer. Men olordı yuredip kərējin!

Tylkynek. Bu-la bir kezek Sımdı vaştagan nemeler emejze, kulugırlardı onı. Akır, sadatelim, bu slerdiñ sıraıaar, ne əcəmik nemedij kərnet? (Voıy sala kulumzirep oturdı).

Baltırgan. Sıraıdıñ əcəmik volırturgan vı-la kolhozın keregin vaşkararga tyn-tyş amıravasta, onoıyır turvajza, ərəkən (tēmēn kərup oturdı).

Тулкунек. (вазып җајыр) О-ој ајтраарда!
Бу колхозтың изине отурган кизи: көзи де кылсыг, көк-
си де тenek воһр калар волор. Бу колхоз изин өрө tartarga
slerdin кынаһыр җатканаарды көс җок, sokor-do kizi
көргөдij neme. (Воһр ушкыру) Sler парҗаһы
kizi, menin-de kolhoz izi ucun turuzыр җатканынды кө-
рур җаткан воһвојоор? Оо уzeri kizini ајtklaganda, onon
асу neme җок.

Валһырган. (Тулкунек җаар көрур)
Slerdin ішти tutkancala аһр іштеј verer kizi bistin orto-
vьstаң tavьvas. Ајла partijaһы, vaшkaruudың җакьltазь-
la volzo, kolhoz izinde oncoзьнаң җаан іш: cot izi воһр
җат. Оһың ucun scetovod коомој volor-volzo, тырмее
velen kirer emej kizi.

Тулкунек. (Сугунip) Кајран sadatelim,
meni-le козо іштеп тура-ла, тырмее kirerim деп, бир-де
kicy korkuвагар. Men караан вөөру emejim (ekilezi
katкьрьсть).

Валһырган. (бир саазьнды алала) Ајмака
іштин svodkozьп surар җаткан emtir, ајдарда вьгун-le
edele tavьстьrar kerek, өрөкөн!

Тулкунек. (өрө турур) Men svodkоһь
kece veleter salgam, ајдарда sler көгөөр, җарагады vol-
zo, koldь salala, ајмака ije vererivis.

Валһырган. (svodkоһь көрур) Men во-
dozom, ne-le іштин vьtkenin, oncoзьп 100% turguzar
kerek volgon.

Тулкунек. (katкьрьр) Акьр, sadatelim, on-
coзьп 100%-ke turguzar volzo, ајмак biske vьтpes.
Бу kece, vaшкун-le sondop турала, канайыр uca verdi
деp ајдызар. Төгунивисти tutьрьр ijerivis.

Валһырган. Ајдарда, канайда verze, җакшь volор?

Тулкунек. (svodkоһь аһр кьсьрдь)

Belerdі aıǵırǵa саrtыǵаnъ 95%, uılardъ vukaа koş-kopъ 97,5%, өлөпө veletengeni 80%, сылу kazagаngа 90% vıtken, kpaнъ odogopъ 89,5% vıtken (emeş sanаnъp turalа aıтъ) Meniң çazagаnъm, kаndъj emtir, sadatelim?

Baltırgan. Oncozъ çakşь emtir, çаnъs-la uı-lardъn 97,5% vukaа koşkon dep sıjgeni, çarъm uı kaj-daң cыkъtъ dep, kajkaza verbezinder?..

Tylkynek. (katkьrьp) Ço-ok sadatelim, ondo neme çok, porosent onđj volotonъ var neme. Degin oncozъn 100% eder volzovъs, ajmak biske ka-paıp-tа vıтpes.

Baltırgan. (асьпър) Byгyn kazagаnъ-la mal pastuxtarъnъn brigadazъn varъp көrөjin degem, kып өдөр turu.

Tylkynek. (çөптөр) Men vodozom, sler tu-duş-la brigadalardъ varъp көrөгө-dө kerek çok. Tu-dыş olorgo çyrer volzoor, toomсызъ çok volozoor. Çаmьlu kizi kаndъj da volzo, çаmьlu volьp көryner kerek (yşkyrip). Oı ozodo çajzaңdar kаndъj toom-сылу volgon. Kajda-la kelip çat dep tavъзъ ugular volzo, ulustar kirer çerin tapaj turglajtan. Emdi, onđj-va, çаmьlu kiziniң vazъna araj-la vaspaj çadьlar.

Baltırgan. (çөптөніп) Slerdin ajtkanaar cып volzo, voloz-volor. Men vooro bir katap çyrerimde kij-nimnen arъ katkьzьzьp турglagan: „çajzaң kelip çyri“ dep. Sler cып ajtaar, varъştъ astadar.

Tylkynek. (syгynip) Men çarabas sesti ka-canda ajtrajtam. Ozodo kаndъj-la çargъ volgondo, Bьj-dыş çajzaң mee etireten: „Çe, vı:kerekti Pedejdin uulь, Tylkynek, etsin“ dep. Aңđj volzo, çoktu uluska men volşcaң volgom. (yşkyrip) Акьr, sadatelim, slerdin plan kаndъj vudyp çat?

Baltırgan. Kаndъj plандъ surajzaar?

Tylkynek. Bu munda ajdyp turgan keregeerci. Eş—nøkər taap alatanь?

Baltьrgan. A-a, ol plandy surajzaar-va? Onьn kereginde men sler-le ermektezejin deь sanagam. Olorgo çuuk çatkan kizi, neni көryp, ugur çadazaar?

Tylkynek. (өрө турup Baltьrganga çuuktap) Sler, sadatelim, mendeween soondo kuru artьp kalar turaar. Ol balaa slerden çaan parcajnyь kizini көzi tijgen emtir. Bu-la kynderde kolgo tudarga turgan volgodьj. Onьn usun „bir kыnen өtkөni, mun konok“ dep көp sөsti undu va, sadatelim.

Baltьrgan. (өрө турup, көrkyn stolgo taşap). Menen artьk kommunis kajdan сыkan? At өlwөskө altьn emes, er өlwөskө mөnkү emes, Tamanyь men alvazam, talkandu waşьka da turvas er volojьn. (Tylkyneke çuuktap kelele) Sler, өrөkөp, bu kerekc voluzaar, aсьvaza, edimdi kezip verejin slerge voluşkan usun (вожь токтор volvoj turdь).

Tylkynek. Çe, nede volzo, cak çetkence voluşraj vaza. Ajla menin yj kizim, slerdin usun voorodon, ol balanyь sөstөp çat.

Baltьrgan. (ojto oturup) Kөk tenere tepken, bu kolhozьn izin vudyrege çyгyp, вожьnyь izi tutar çatkanьn, ne-dep ajdar. Emdi ne volzo, ol volзыn, ol balanyь zayьna сыkraanca bir-de iş eitpesim!

Tylkynek. Men-de vodozom, ondьj-ok, kolhozьn izi çazьna vozovos, çer өtpөs. Slerdin kerek vugyn var, erten çok. Onьn usun ozo вожьnyь plandy vudyrele, kolhoz planьn vudyrves vedi.

Baltьrgan. (vazьn çava tudьp) Sagьska tort bir-de neme çolьkraj çat! (сьгыгыр oturdь)

Tylkynek. Kajdan çolьksьn, vn kizi çaş volьp çyгveen vedi. Oncoзыn ondop çadyн (yşkyrip oturdь).

Ezikten Tana araaj kirip keldi. Baltırgan saazında-
тып аңдандыгыр көрө берди. Tылкунек содын тында тар-
тыр отурды.

Тана. Çакшы-ва, нларлар. (сала толгольр)
Çаан улустарга сартык едир ијдим-не? (отургышка
отурды)

Tылкунек. (çага мзыр) Сартык кайдан вол-
зып, опоргајын балам! Карып, келгенің çакшы волды
ошкош...

Baltırgan. (күлүмзиренир) Сартык кай-
дан волзып, көөркүјим, сенің келгеніне менің сыгын-
ғанди лорт ајдар-да арга çок волды (војь өгө ту-
руп). Бері çуук отурзан, көөркүјим..

Тана. Вoodoo отурбай, çер талдулу емес.

Tылкунек. (өгө туруп) Çе, тынаар Baltırga-
нга çуук отурзан, көөркүј. Nege кирвизіјзин!
(Тана ијальр, өгө араај туруп, Baltırganга
çууктар келеле, отурды).

Tылкунек. (Baltırgan-ла Танаа кы-
сндар) Еј, kalak, ozodo бу kizi, vaza sler ekydij
çaş volgon-ok turza, çaş kan ojnogon ok turza. Kanaј-
dar vaza, orto çaştan etken, ot çalыş өcken. Saғышта
varda volzo, savar katkan.

Baltırgan. Menің scetovod, emdide virkanca uul-
dardy kijnine taştар volvoj (онcolorь katкьрьс-
ть).

Tылкунек. Kizini ujaltpazaar, sadatelim. Çе,
оқыр, valдарыма сартык etpeј, емеş vazыр çyрејин, ol
ajas, col tartarga арыган savarларымды емеş тыстандыгыр
тајын (өгө туруп, ezik çаар vastь).

Тана. (ojto сығарга) Сындар-ла, бу uluska
çaан сартык ettim oшкош, sler varганca мен varајын
(ezik çаар vastь).

Tылкунек. Çок, çок онды емес. Буukanaар

сыканса кейлеzip алаар, валдарым (Танапъ токто-
dolo, војъ сьга верди).

Baltьrgan. (өрөтуруп Танаа çууктар
kelele). Kajran Tana, көөркүжим! Senin kelgenine sy-
gungenimdi ajdargada volvos. Bytpej turgan volzon, те-
zimdi çара kezip көр.

Tana. Çe, toң-lo өjineң өдө verdin ошкош.

Baltьrgan. (emešten Tanaa çууктар)
Bir-de kicy өтрөөм. Syyp-le turgan өjim бу... Çe, Tana,
bir-de kicy çазьгвай cikezin айт, seni. кем аларга çат?

Tana. (tolgolьp) Çe, volor! Sen војьң-la сак-
сырап turgan kizi volвојьң. Meni kizi-de kudalavady,
kizee de vararga turganым çок.

Baltьrgan. (çaanundyeni p) Tөгyn—tөгyn!
Men korkuшту vudymcily kiziden ukam. Sen menen ça-
an kommuniska vararga turgan emtirin (асьньp).
Онь мен көрзөм-лө өлтырерим!...

Tana. Men varvazam, vaza өлтырериң-ве?

Baltьrgan. Vaza өлтырерим!... Çок, çок seni өлтыр-
vezim (ojto kajra vaskan војьңса, Tana otur-
gan oturguška otura verdi).

Tana. (tolgolьp) A-a, tilin kajra tartьla ver-
di-ve, ekem?...

Baltьrgan. (ajdar sezin taraj) Акьр, мен
vugyn brigadalar вагьр көрөјин degem, кун анайда
өдур vраат ошкош...

Tana. (çarvьньp) Kalak, menin keregimde
brigadalarым өskys artьр kalvazьн, ancadala uј saар çat-
kan uј uluстьн brigadazь (ezik çaar vastь).

Baltьrgan. (өрөтуруп Танапън еки колън
tudup) Men, seni воzотрозьм, seni таьлар brigada var-
vazьм (eky tartьзьр turar өјдө).

Ezikten Őonkor pastux kirip keldi.

Őonkor (bu ekydi көрөлө, argazьн ta-

paј) Oј, kalak astra kirip keldim-be? (Tana kořtoј ezikten cыkты, Baltыrgan oјto voјьnyц stolьna keldi).

Ѕ o н k o r. (oturvaj turup) akъь-va, nekер Baltыrgan! Mьnajda kizi ukacыj, ne yrди? (voјь aгаaј vazыp, vir oturguřka oturdy).

Baltыrgan. (mender) Ondu kizi ukacыj, solьn neme yrvedi (borkyn kijele, ezik aар vastы).

Ѕ o н k o r. Акыp, predsdatelim, men trud kyn aаjьnca emeř ař alarga yrgen edim, varvaj turup, vir aаjьn aјдыp verzeer?

Baltыrgan. Menin mender turgаныn korkuřtu, ol kerektiң aаjьn Tylkynekten uгаар, ol kladovcыk kizi, varы ogып aјдыp verer (voјь ezikten tyrgen cыга verdi).

Ѕ o н k o r. (аныскан kajkap) Та-а! taj aјгырак, kектиң suuzыla-la kөөрөp turup-va? Oпыц vazьnda aјгырга aravas dep, arladыp salar voldьn-va? (Таңкы азыp oturdy) Emdi, vu tylky ořkoř Tylkynegi vyгyn kelvej, kizi sakыdar voldь-va....

Ezikten Tylkynek ылмаарыp kirip keldi.

Tylkynek. Me, Ѕonkor өвөгөн тында edip kelgen turu ijne. Tylkynektiң adып, sler adadaar-va, өрөкөн?

Ѕ o н k o r. ook, kece mal kavыгыp çatkan oduvьстың анына tylkyniң valдары yrgen, tudup volвоопь-вьска korodop oturvaj, onоц vařka slerdiң attы degineц degin ne adajьn...

Tylkynek. (cыпыrkap) Bataa, kajran aalu kolgo kirveen turu, aa?

Ѕ o н k o r. ada-tura, vajala kolgo kirer volvoj, kajda varat emeř.

Tylkynek. Sler kajzaa çetire bradaar, өрөкөн?

Ş o n k o r. Boo çetire le kelgem. Predsedatelim ermektespej cыga verdi, slerdi biler dep ajtъ.

T y l k y n e k. Neni?

Ş o n k o r. Trud kyn aajьnca aş alarga kelerimde, kandъj da bir balanъ syryşkence cыga verdile.

T y l k y n e k. (өskөrtip) Blistin sadatel, çakşь uktu ulustan, bala alarga sananъr aldъ. Men oo sy-gynip turum.

Ş o n k o r. Ta, ol balanъn төrөөндөрin çakşь uktu ulustar dep ajdarga çarabas-la volgojno. Ozodo, kanca ulustъn kycyn çigen, çaan vajlar edi. Men-de veş çыl çyrelе, vezen cыvk çaldı ajrylgan edim. Men vodozom, slerge le „çakşь uktu“ ulustar volъn olor.

T y l k y n e k (çyzin uuzanъr) Ozodo ne volkoop, oncozyn undubaj sananarga sagъşkada vatras neme volvoj...

Ş o n k o r. (cala acыnъr) Çok, sler çastъrъr çadъgar, vөөryniç balazъn kanca da azraza, kьr caar көrөг. Andъj-ok vъjдъң vilazъ—bisti çыlandъj көryp çat. Çe, akьr, vis eky ozogъzyn kodorzo, ondo konok oturagъvъs. Onъң ucun zler mee emeş aş vereer. Men ojto malga cыgadъm.

T y l k y n e k. (ukancada volvodъ) A, kalak-la өrөkөн, ondъj neme tort çok emes pe!..

Ş o n k o r. Kajdan көrөjin, kece zivotnovod Moltъj-la ajtkan edi: „varep aş ekeliр icpej, ne toroior oturaar“ dep. Slerdin kemeer agъrcъ, kemeer turacъ, kizi onдор volvos.

T y l k y n e k. Agъrtъr-ta, turalap-ta turgan kizi çok lo. Bar nemeni varencа, çok nemeni çogъncа ajdar kerek. Kece Moltъj voъj ъjlar çyгvej kajtъ „aş -suuzъn көrvөөninen veri eki aj aştъ“ dep.

Ş o n k o r. (acыnъr) Kolhoztdң pravlenie uluska

vytpe te, keninge vydeten? Ajla biste kizi vyder ulus çok voljo verdi-be?..

Т у л к у н е к. (ojto çana tyzyp) Сындар та Moltыj slerdi tегyндеgen emes, воjoor çastra ukan vol-vojtооr во?

Ş o ŋ k o r. (тѣн) Kizinin kulagыn surap, tağыпъr cyrgen kizi çok. Çastra sөs ugardan volgoj, çastra тап-тап да атрайтам. Ajdarda, vir-de neme verer ajaar çok-po?

Т у л к у н е к. (ыжламызгар) А, kудaj, dezen vaza, көөрkyjlerdi, slerdi көргөмдө, tort icim çарыла берgedij volodym. Men oncoorgo kiler çарым. Kanaj-dar, kandыjda kolhoz dep çadyн volды, ивать ығралаар volды. Воjымда бар volгон volzo, oncoorgo çedişkence verer edim. Kolgo коvык тыşkence cot tartыp, воjым да kuru oturum.

Ş o ŋ k o r. (өрө турала) Çe, sler kandыj da vol-zo, pravlenie kizi, bir syme ajdaar, bis aştъ kajdan ala-гыбыs?

Т у л к у н е к. (emeş sanapъr турала) Meniң sağышта volzo, slerge pravlenieden-de çөp kerek çok. Ak maldъ kavгыp çyреle, kuru torolop çadyн dep aj-darga çarabas. Men slerdin ordыgarda volzom, maldan-la өltyryp çiiр edim, karuuzына turbas edim. Neniң ucun deze, kursaktың ucun kizini burulaar çan çok. Maldың vогын çiiр-be, edin çineste.

Ş o ŋ k o r. (ezik çaar vazыp çyреle) Men slerdin bu syme kirip volvozum, deginde maldың өlty-ryzi as volgon edi. Emdi yzeri çiiрге çarabas. Ne-de volzo, predsdatelden ukpaanca mal oltырvezim.

Т у л к у н е к. Kajran, көөрkyjler, neniң kilince-gin etteer volвоoj. Oncoorgo icim acыjt. (Şonkor ко-льн çаныj-la ezikten cыkты). Kandыj oşkoş valdar, бирден Tylkynektin tuzагына kelip kirgler-le çat (kat-кыгыр салыр, сыжтапъr турды).

К ө з ө ө.

2-ci kartinazь

Baltьrganьн turazь, turada Leninin portredi var, bir stol, vaza uc-tert oturgъş var, bir oyun var. Baltьrgan cөjgөndө cajdь stolgo turguzьr алган urup, icip, cась atrajьr kalган oturdь. Kartьs tankьlar oturdь.

Baltьrgan. Men em turguza kajdada, negede varьr volvozym. Vudyreten kerekterimnin көvizі korkuştu. Kolhozтьн keregineң on katap artьk keregim var.

Kartьs. Men vodozom, kolhozтьн keregi kandьda volzo, өskө kerekterden artьk volor kerek. Oньн ucun kolhozтьн keregin ozo vudyrele, oньн kijninde voьььн keregin vudyrer kerek. Ajla deginde vodozo, kolhozтьн izi voьььстьн izibis emej, kandь ol.

Baltьrgan. (acььp) Kolhozтьн izi kacan da ça-ньс çerde, oньн çer өdөri çok. Meniң keregim deze, vugyn мында, erten көрүпөй kalardan maat-çok. Ajdar-da, sler sekretar jacejka kizi şуур көрзөөр, kajзььн ozo vudyrgedij?

Kartьs. (өрө turup topşuurdь альp) Oньзь ондь-la, men vaza emeştен onдор çadьm-la. Degin kolhozko kerekty maşinanь emdi-le tutkanca ekelbezen, oşkoş ok vugyn bir çerde sklatta, erten көрзөң çok. Oньн ucun mendedip turvaj men (voьь topşuur sogьp oturdь).

Baltьrgan. Çok,-çok! Men slerdin sөskө кирer aajьн çok. Өлөң kezerge emdide bir kanca uzak. Maşinalar deginde toltьra, vadьrar çerin tapaj çadьlar. Ol oncoзь temej (cajdь katap, katap uurtap, icip oturdь).

Kartъs. (araaj) Çe, акыр, sen cikezin ajt. Bu өјдө vudy:erge turgan kereginnin adъ ne?

Baltъgan. (tap edip) Bilbes kizi volъp, nemezini suraар тьпын. Мен, карын, slerdi бу kerekke voluъсын деп ајылаарга санагам.

Kartъs. (вазып çајыр) Мен onдор-ло çatkanъm çok.

Baltъgan. Sler kajdan ondojton edeer, ondos volvoj kajсын, ајлду-çurtu, vala barkalu kizi.

Kartъs. (тык угур) Тык ejt! Kadъt alarga turgанын, sanaј каанын şireezin oodorgo turgанды, саналыр oturgan er туръ ijne, uјatuzын kalak (војь тууга көрүп торşuurlар oturdъ).

Baltъgan. Slerge onды volvoj kajсын. Ol кьсть канса kommunistar vлаазыр çatkanън vilgen volzo, onojdo ajtras edeer (војь өрө turup тонын kijip, kurun kurcanъp turdъ).

Kartъs. Bajдын кьзын „kommunistar vлаазыр çat“ деп төгүндеbes kerek. Мен көрүп çyrgemde. çаныс sen tuzaka aldырган oşkoşын-la, өskө ulustar tuzaka kirgeni көрүпvejt.

Ezikten kenetijin Mergeci çygyrgence kirdi. Baltырган ojto stolъна çuuktар keldi.

Mergeci. (men деп) Мынды çап var-va, nekөр predsedatel, menin kazaganga agaş tartыр turgan adъmdъ, Moltъj zivotnovot, menen vлаaşkan, өltyretem деп, мен verbezimde attын vudun agaş-la сыj sogolo, katкьыр turu: „emdi tart agaşъ“ деп. Бу тьпын аајына сыгаар çaandar!

Kartъs. (tap edip, өрө турала) Bataзына varыр, сын-la çok iş volgon neme emtir! Туру maldъ onojdo өltyrgen ulustъ, кем көргөн?!..

Baltъgan. (ojto oturala) Çe, акыр uuldar, тын syrekej çakpъraşpaar. Ol at, kargan at, iştep tur-

gan uluska kursak kerek. Ajdarda, ɵltyrgeninede kizi yrkuur neme  ok. Ajla ol attyn karganyn, Molty bile- ten turgan. Onyn usun men vojym  evimdi berdim.

Kartys.  e-e, ajdarda kanajdar, sındar-ta ondy turvaj (ojto oturdy).

Mergesi. (tap edip) Bolor, tɵgundenee! Bistin istep turgan atlarda ondy bɵkɵ, ondy  ovos, ondy edine bek bir de at  ok.

Baltırgan. (asynp ɵrɵ turup) Bu kizee vytpej turgan volzoor, bařkaraar! Men tort tynma  yrejin. Bu Mergeciden  ara kizini tɵgyncik dep ajdyr turganda, mınan ɵskɵ ulustar onon artk volvoj kajsy, bařkaraar!...

Kartys. (Baltırganğa  epsinip)  e, kanajdar, attyn vudyn bir-le sındyrgan (Mergesi  aar kɵgyp) Predsedatel bis ekyden vajala nemenin aajyn artk, ondop turgan volvoj. Men vodozom, at bir-le ɵldi, kerek bir-le vytti, toktodoor kerifti.

Mergesi. (Kartysty) Sler  astıyıp  adaar, sekretar jacejka kizil..

Baltırgan. Bu  alku ijter, eder izin tapaj kizi-le andyklar  yrvej, kolhozyn  ɵɵzine kilep turglaary dep- re. Akyr, komseimol jacejkaa ajdyr, kujrtyndy tolgot- rojt deze, kɵgyp al!

Mergesi. (ezik  aar vazala, ojto vury- lala) ɵlgen at tiriler, vytken kerek vuzylar. Men, bu kerekti ajmaka  edip til etpeense, toktovozom! (ezik- ten syga verdi).

Baltırgan. Ajmak la kizini korkudyp volvoz-lo turun. Ajmaka vargan soondo trud kynder-le řraflalar- la turun.

Kenetijin ezikten Tylkynek sodyn tudunganca kirip keldi.

T y l k y n e k, (Ы л а м з ы р а р) M e n i ñ v u k y n e n а р ы
i ÷ t e e r а р g а m ç о k v о l d ы . K i z i - l e v о l g о n ы m e n i а j t k l a a r
v о l о . K e s e С ы м d ы k о r k u ÷ t u а j t k l a g а n , n e n i а j t p a d ы
t e j z e e ; о о s k o - d o v а l p a s s e ÷ t e r а j t ы . E m d i , v y g y n v о -
j ы n n ы - l a v а l a m e ÷ k o ÷ ы m z u g a а j t k l a t ы m . M e n v u
k о l x o z t o n а j r ы v а j ç y r g e n k e r e g i m , s l e r e k y d i n k y n e e r
v о l g o n . e m d i t o r t k о l x o z t o n с ы g a d ы m , с о d o o r а l a a r ,
s a d ы t e i m (с о d ы n B a l t ы r g a n g a v e r i p , v о j ы o t u r -
d ы) .

B a l t ы r g a n . (ө р ө t u r u p) Ç o k , v u v i s t i n k о l -
x o z t o v а j - k u l a k t ы n s a j g a g ы v а r v о l o r . V u m ы n d ы j ç a k ы ÷
i ÷ t e p t u r g a n u l u s t a r d ы ç а m a n k ö r y p t u r g a n d a , n e n i e t -
p e s , u l u s t a r v u ? A k ы r , о l o r d ы v i r d e n а l d ы r ы p , t ы n d a r ы n
k ы j v a a n c a n e m e v o l v o s ç a t . Ç e , s l e r о l o r g o ç a r v ы p v a a r ,
с о d o o r d ы t u d u n g a n c a , i z e e r d i i ÷ t e g e n c e ç y r e e r (с о d ы n
o j t o v e r d i) .

K a r t ы s . (T y l k y n e k t e n) S l e r d i n e k e r e k а j t k l a g -
l a p t u r g a n о l u l u s t a r ?

T y l k y n e k . (k о l ы n ç a j ы p) K a j d a n k ö r ö j i n , m e -
n i ñ - l e e t k e n ç а m a n ы m ç o k v o l g o d ы j e d i . S l e r e k y d e
v i l b e j , m e n i ñ e t k e n ç а m a n ы m v а r v o l z o , а k t u l a k i z i e d i m .

K a r t ы s . (k i c e e p) D e g i n e n - l e d e g i n k i z i n i , k i z i
k a n a j d a а j t k l a a r v o l d ы ? M e n v o d o z o m , v а j a l a v i r ÷ ы l t a k
v а r .

T y l k y n e k . „ T r u d k y n u v i s t i а s t a t k a n , v i s t i n k y -
c y v i s t i ç i i r g e ç a d ы n , u j a l v a s i j t “ d e p а j t k l a l a j t . K a r ы n ,
s l e r e k y v i l e r z e e r , m e n k e m n i n k y c y n ç i g e m ? . . .

K a r t ы s . Ç e , о l i j n e v i r ÷ ы l t a k v а r t u r v а j , v a z a
k a n d ы j t u r u .

B a l t ы r g a n . K u l u g ы r l a r , v o j l o r ы i ÷ e t p e s , о n ы n
k i j i n d e „ t r u d k y n u v i s t i k e n t ç i g e n “ d e p u l u s - l a k ы r ы -
z ы p ç y r l e e r . Y ы l e r i n ç a k ы ÷ - l a v e r v e e n c e , n e m e v o l v o s ç a t .

K a r t ы s (ө р ө t u r u p) A k ы r , а j d a r d a , s e n e m d i
k a j d a d a v а r a r а a j ы n ç o k - p o ?

Baltırgan. Bojoor köryp çadıgar ijne, nu mındıj kerekterdi taştap, kajda bargadıj! (Kartıs ealiken cıga berdi).

Tylkynek. (өгө turup Baltırganğa çuuktap kelele) Акыг, sadatelim, nu ulustı menin vaj çyrgenimdi, vandıit volgonımdı, kajdan ilip ajdı-zır çat? Men slerge ak sözim ajdıp turum: vaj volıp, kizi kycyn çigen volzom, vandıit volıp, albatı kanyı icken volzom, erten cıkan kyn-le, enir cıkan aj-la kozo aza verejin dep, antıgır turum, sadatelim!

Baltırgan. Aktu neme kacan da agına volır, sler onon korkıvagar. Meniñ vazım ezende, slerdi ulak eder kizi tavıvas! (Tylkynektiñ çardına araj tarıldada sogır turdı).

Tylkynek. (ezik çaar vazır көрөлө, oıto vazır kelele, kojnyñ voluşıtopto arakı aıp) Bajadan kuucındazarga tamak kurgagan volır, sadatelim, tamak çividerge birden azra salır ijelder.

Baltırgan. (közñektөн ачыктар көрөлө) Çe, vacymdadıp ijeer, vaza ulustar kelgelekte, icip alal.

Tylkynek (arakıñ cөөсөjgө ugala, Çe, çazı kicyde volzo, çanıñ sler çaan volıp çadaar, ajdarda vaştapky cөөсөjdi uurtap ijeer.

Baltırgan. (cөөсөjdi alala) Çe, акыг, ozogı çaan ulustarda ker sös var edi: „vaş meczin tanıvas, aş ezin tanıvas“ dep, onıñ ucın vaştapky cөөсөjdi icip ijeer, onon agızın men icejin.

Tylkynek. (cөөсөjdi oıto alvaj) Ondıj emes, men onı iceten volzom, voo çetirvej, çoldo azra taştap alvaj. Men onı өнөtijin slerge ekelgem, ajla vojı ekelele, vojı ozo icer volzo, „edegi kyjeten“ dep ker sös vazu var emej (ekilezi katkırgızır, arakıñ ictiler).

В а л т ы р г а н. Бу колхозты өрө tartarga. bis ekydij alva danьp турган ulus kajdanda тавывас волор. Мен водозом, bis ekydin izibis ajmaka da, oblaska da çart керунир çаткан волор!..

Езиктен бmзу kirip keldi, Tылкунек волуштовьн çа-зыьp ijdi.

Б м з и. (отура-ва) Çакшь-ла?

В а л т ы р г а н. (өрө туруп) Çакшь-ла, сен бmзу, бу, Tылкунек өвөөнди, nekerek ajtkлаган?

Б м з и. Ajtklaardan volgoj, кагьп, yzeri sudka верер санаам var. Оньн kereginde slerge комьдалду keldim.

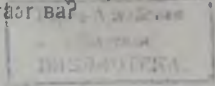
В а л т ы р г а н. (адыьp) Nenin ucun sudka веретен Tылкунек өвөөнди? Bistin өлөргө, çаьлarga çаткан kolhozть өрө tartarga туруьp çаткан ucun, sudka веретен-ве?

T ы л к у н е к. Çакшь-ла шылар uгаар, бу kelinekti.

Б м з и. Акьp, predsedatelim, ukсаар, мен çазар айдьp verejin. „Ujlarga vuka nekerek koşpos“ деп айдаргьнда „see vaza vuka kerek-pe, ujlар see комьдал ugусть-ва?“ деп, Moltьj zivotnovod-ло, бу oturgan өрөкөн meni neme аjлу ajtkладь. Ajdarda, аьнала ajtkлагам сьп. Бу oturgan өрөкөн-ле, Moltьjдьп kereginde bistin kolhozто kizi артpaska çат. Оцовьс сьгадьвьс dezet

В а л т ы р г а н. Оl kolhozтон сьгarga турган ulustар,vaj kulактьп symezine kirgen ulustар. Кор-ло керiштен ваька neme çок. Сьндар-та volзо, ujга vuka козорьп, вееге аjгьp козорьп, Moltьj, slerдij сi-мириги агьp çьrgen nemelerden suraarga kajtkан! Kal-gancьзьп kezедip turum, мьльп soondo, ондьj çаан ulustар-ла керiшçej çьrzin деп. (Tылкунек syгунip, encigip volвоj otурдь).

Б м з и (өрө турала) Ajdarda, sler bistin комь-далдь ukpaska турар ва?

B a l t ы r g a n . Ukrazьm!

B m z u . Sler ukrajtan volzoor, bis  sk   erge komьdajtan turubьs, ol tusta  en  ok volьn (ezik-ten sьga verdi).

B a l t ы r g a n . Baza la Ajmak-la korkudar kyuni var volgodьj.

T y l k y n e k . (katkьrьp) Ajmak seni vojь k st p sьgarala, kacanda vurulavas, onon bir-de kicy koruk-ра (сьrajьn soodьp) Kalak-la seni, nu  yrgen kurtujaktь ozogь  an volzo, sarvak kardьn xomutka ker-ter alp, kanajda sojmozьn kandyvaaj edi!...

B a l t ы r g a n . Ozogь  andь kizi  akьsь viler emes.  aan ulustardь ugar volzo, „ozoogь-la  an,  adьsь“ de-zip kalaktazьp oturlaar. Men vojьm bartak  yryp, kьj-nalganьm sagььma kirgende, vajlardь ozogь  anь-la kataj k r r-d  kyunim  ok

T y l k y n e k . ( aramzьp) O-oo, valam, sen kicy kizi kajdan k rezin, onco vajlar tьnej emes.  ok-tulardь azragan vajlar k p volgon. Sen vajala koomoj vajga ucraьkan vologьn. Bu kizi ozogььn sananganda, k zinin  azьn toktodьp volvoj turat (ьjlamzьrap oturdь).

Ezikten pastux.—Сьmdь  dyk  ok,  alanaь kirip keldi.

B a l t ы r g a n . (k rg nc d  volvoj) Sen, ne keldin? Kojlor kajda?

С ь m d ь . (korkup) Kojlor culanda-la,  dyk tort  ok,  alanaь, meestin k   korumga  yryp volvoj vardьm.  amanda volzo, bir  dyk, aajlu neme verzeer.

B a l t ы r g a n . Kесе vi v  ndi, nenin ucun ajt kladьn, ajt?

С ь m d ь . (korkup)  dyk suraagьmda, verve-ste, ajtkam-la bir eki s s-l ...

B a l t ы r g a n . (taktanь tьn teep) Arь kede-

eri ськ, ijt! Bu çaan kizini ajtklaganьн исиң, 5 trud kyn-le şraf, yzeri sudka bererim!... (Сьмдъ езиктен ojto tyrgen сьга verdi).

Тулкунек. (волуштовьн ojto альр, агакьзьн ируп). Bataзьна варь, bistin sadatel, vu-la çu-uktan veri cike çolgo vaşandъ. Şak, onojdo tutpaanca nede volvos. Ozodo men vaza onдыj volgom, çьçьrt-la eder volzom, ulustar kirer çerlerin tapaj turglajtan (katkьгьр oturdъ).

Валтьрган. Meniñ slerge eki surak. Biryzi: uktu ajgьrdьн өlgөnin, bir de kizee ajtpaar; екincizi: Tananь vьgьyn kolgo tudazь.

Тулкунек. (mender өгө turup) Men ajdьр turvaj turkaagь, anglijskij uktu ajgьr sugatka сьgala өldi deer. Tana dep valanь, vьgьyn-le kolgo tudar— (eky koltьktazьр, Tananь kolgo alarga ezik çaar vastьlar).

Көзөө.

3-ci kartirazь

Tylkynektin turazь. Turanьn icinde bir oьyn, bir skamejka, vaza  sk  ondu nemeler  ok. Tylkynek voьь oьynda ujuktar  at. Ezikten uьi, Odnа s jg n tudungansa kirip kelele, s jg nin salьp kosoьo.

O d n a. ( v  nin k rur turala) K lcynin koronь oozьn n sьgьr  atkan turu ijne. B ery  urymdy k rm s. Tynu-le teniir, tyšte ujuktaar (tartьp) Turarьn-va,  ok po, neme aajlu, ulustar seni vugun sakьp  at.

T y l k y n e k. (ondolьp volvoj) Ajt! Menin adьmьdь kem adap  at, aldьmca kem vazьp  at? Ajt!

O d n a. (alvan-la turguza tartьp) Senin volgoj, kudajьn-da adьn-adap  at, senin adьn ne volgon. Vugun kanca kizi seni ojgozьp  at. Tort-lo  lgen neme-dij. Iške varatan ulustar, seni sakьp  at.

T y l k y n e k. (kьjgьrьp) Meni ojgozoton, kandьj ulustar sьkan. Men voььyn vij, kaan, vaj, v k , kezەر! Kancanьn kanьn ickem, kurtu, sen meni-le ojno-vo! (kьjьn  ьgь-la verdi).

O d n a. (ьjlar) Kandьj kilincekty neme-le kozo  urt kondьm volvooj, bir ondu kyn k r s, arka mojnьn sьj soktьrьp  yrer, altan tymen ajtkladьp  yrer. Ezikten Moltьj kirip keldi.

M o l t ь j. (emeş katanь) Sen, ne ьjlar turun. Odnа? (Tylkynekti k rur) Bu, Tylkynekti, kem  arvьndьrgan, tyrylip kalgan  adьrь?

О д н а. Kizi çarвъндьрган онь Baja tal тыштеle төмөртинен вери ськтар çаткан еди.

М о л т ь j. Baja тунде вистер козо çьргавай. Воо çадьр уjukта деп, айдьр мокор салвай мен онь. (Тулкунекти өрө тургуза тартьр) Тур өрө, ерly kajраkan, кеce „мен е-ле“ деп турган, не онго тызвр калган?

Т у л к у н е к (ондолвоj) Kurtu, сен менile tudуш не веризип kaldьн? (sogorgo өрө турур сьgala)...

М о л т ь j. Мен see Oдна emes emejim, sogьш volzo, sogьstanda korkubazьm, керiш volzo, керiштende çaldanvazьm.

Т у л к у н е к. (ojto çьmzap) О-о, adam, өрөкөн, çedip kelgen турвай. (Oдна çа ar көгур) Kajda, ol ondo bir kicy neme var-va, вери al. Kajran çestem-le icveen kursaktь çeekene коzo иcer-ve!

О д н а. Kajdagь bir kicy nemendi surap çadьn, baja kelele, iceerin icip, төгөрин төгвр салвай kajьн.

Т у л к у н е к. (өрө турур) Kurtuudьн sojmozьн вервегенсе neme volvos turu (Oднань tudar-ga sanaarda, Oдна ezikten касьр ськть).

М о л т ь j. (Тулкунекти tudur) Çe, акьр, vala kaat-la veriшpes kerek. Olaraj çaman кьльк.

Т у л к у н е к. (кьjгьгьр) Kurtuudьн төрөөндөri oncoзь кьтьлььstar! Акьр, көрөrim! Uzaak-la varazaar emeш-pe. Bajala menin kolgo кирer volvojoor.

М о л т ь j. (toktodьр) Тоң оноjьр кьjгьгьvas kerek. Ulus угар volzo, өlgөnin ol volor.

Т у л к у н е к. (өкрөзирер) Ol kadьттьн sojmozьн çakшь-la vereten neme, çaньс çestemnin sözин угур tijbedim (emeш тьньзь çaandar oturala) Çe, çestem, neni uktaar, көрдөөr?

М о л т ь j. Ondula neme ukрадьm. Baшкьуn бm-

zu ajmaka varьr kelgen der uktum. Artьk neme ьok.

T y l k y n e k. (сосьр) Ne kerekty varьr keldi ne? Baltьrgan-la Kartьs viler-ve, bu kerekti?

M o l t ь j. ьok, olor ekyden ьer ьokko, varьr kelgen volgodьj.

T y l k y n e k. (вазьн ьажьр) Batазьна, Baltьrgan воь-ла ьастьрдь, ol bмzudьj. Mergacidil, ьonkordьj nemeler-le tьn veriьpej, ьunk ьyrer kerek volgon. Ol araj-la... (вазьн ьажьр).

M o l t ь j. Men kanajьr-la evrede ьuygemde, bistin korkor neme ьok volgodьj. Nenin usun deze, Baltьrgan-la Kartьs eki kommunistь, ajmak воь-ла kestep oturgьskan bu iьke. Emdi nekelydi-de olordon nekeer kerek. Onьn usun nede volzo, kerektiң katuu olorgo ьykteler. Maldь onco pastuxtar urdap ьigen der ajdar. Nele volzo, oncoзьn Baltьrgan-la, Kartьstьn mojnьna salar. Bis eky suudan-la сьььr kelgendij ar-aruu volotьvьs, koruk-ra.

Ezikteң Tana kirip keldi, Moltьj-la Tytkyneк orsor volo verdiler.

T y l k y n e k. Kezi ottu, kьksi sana lu Tanam, kajdan keldin, valam?

T a n a. Ajьmnan-la keldim.

M o l t ь j. Baltьrganьn yjde-ne, valam? Bistin Ta na syrekej erge vardь.

T a n a. Bajala erten сьkan, slerge kelgen volor vo der kelgenim, voo kelveen turu ijne.

M o l t ь j. ьe, ьakьь erkelezip turaar-va, valdarьm, Baltьrgan-la Tanam?

T y l k y n e k. Valdarьm, emdi talььkan volvoj.

T a n a. (ujalьr) Bu ьaan erokendordin ajdьььr oturgan sestorin, ugarga-da ьeskincily emtir.

M o l t ь j. Ozodo ьakьь der ajtьrgan-ok volvozьma, emdi-le ajtkan sezi, aktu воь-ла ьeskincily volo verdi.

Т у л к у н е к. (өгө туруп) Акы, мен, Çajkuga аракъ çазар сал деп çакылта берген едим, оны вагыр көгүр кележин.

Т а н а. Акы, сиз, вагваар, мен бир угuzu edip salajьn деп kelgeni.

Т у л к у н е к. (toktop) Kandьj uguzu valam, ajdala sal, kulagьm sygynzin.

Т а н а. Бу çuukta Mergeci, Şonkor, Ымзу ваştаган улустар, тужукаа çуундап-ла тургулаган деп айдьзыр турглајтан. Emdi ajmaktan улустар келер ошкош деп, Baltьrganda tort sagьş çok.

М о л т ь j. Men vodozom, vygyn-le turгуza Sonkorgo, Mergeces, Ымзуга канча киреzi kereksiir аştan berer kerek. Onon baska arga çok.

Т у л к у н е к. Men vodozom, onon artьk syme tavьlvas.

Т а н а. (өгө туруп) Çакыş volьndar, Baltьrganьmdь вагыр vedreјdim (ezikten сыга verdi).

М о л т ь j. Men vodozom, vygynce arакьнь kireledip icer kerek volgon. Arакьньц ordьna, kandьj kerek-ti şyuzip alar kerek.

Т у л к у н е к. Bistin kyn tijer-ok volvoj, bistin çьrgal volor-ok volvoj. Kursagьn өlgөncө icrej, neden kokkor!

М о л т ь j. (toktodьp) Акы, Tylkynek, vis tavьşть emeş kireledip, kandьj şyuzer kerekти emdi le şyuzer. Bозular neniñ ucun өlgөн deze, ne деп ајдагьвьs?

Т у л к у н е к. Orustap saarga ајгььrда өlgөн деп ајдар, çараар ва?

М о л т ь j. Aјдарь çok, çарадь бу kerek. Kojьlordьn kuraandarь, ne kerek өlgөн деп suraza, neni ајдарьвьs?

Т у л к у н е к. Men vodozom, ic çana tavartkan деп ајдар, onon vaşka syme çok.

Молты́ж. Ой çарады, емди çоон койлор kajда барды деп suraza, ne деп аждагыбыз?

Тулкунек. Мен водозом, çоон койлордын çылыганын Сымдынды мойнына салар, Ой pastux kizi, койлор çылыжа, кезуна туур учурлу.

Молты́ж. Мес өдук бервееп, азык бервееп, кайда çаланаş çыгыр волвож, койлорды çылытканым сый еди деп ажда волзо, кем бурлу волор?

Тулкунек. Балтырган бурлу волвожо, кем волор. Акыр, аш кыженин кемге салар, çесте?

Молты́ж. Оңдо бир-де неме çок, салам-ла өртөгөн деп ажда, оңон кокор неме çок. Ажда polevod-тон некер иже Сыбактан. (Езиктен Одна ошто кирди, бир сабатта сый екип тургузыр салды).

Одна. (Ыламзырап) Килинекти кижы таума, езигинде бир çарсаа одон çарпас. Ажына тузалу, бир онду иш етпес, ужат kajда, çыс kajда?

Тулкунек. (Однанъ согорго) Одна! Курту, одун керек волзо, тышкаары „теплъ двор“ едерге тарткан агастарды екип өртөп отур, курсак керек волзо, ичип отур, азын лөр. Сен дегин оо коштож кизи айткылаарга турган волзон... (сасынан келип tudарды, Молты́ж аждады).

Молты́ж. Ужат, сыгыт, токтоор.

Одна. (еринин колънан ажда-ла) Канда илустын азын аракаа садыр икен, канда алватынъ Ылаткан. Сенин, көстин çазы алышкан, азынды икрезим, вожды ич, вожды çат, ерик! Кизи олтыреци!

Тулкунек. (возонър. согорго алваданър) Bозодор, бу кадътын судын, турган-ла çерине едедим, айткылар турган тилин үзе тартадым.

Молты́ж. Сен, тилинди емеş кирелтсен Одна, оны туура илустар игар волзо, ne волор!

Одна. (Ылар, едиктен сыкты) Касап-да ва-

зыгвазым, өлгөңсө җалыпвазым, кайда-да волзо, кылыгып тоолорым.

Молтыј. (Тылкунекти возодоло) Kalak uul, vugunen arganь vedreweence vir-de neme volvos. Arakьnь kireledele, җаандарьвьска вараь.

Тылкунек. (кыјгыгып) Bu-la җан антагыла Тылкунектин keziş kandьj aajlu volgoj edi. Ozogь ke-işteң ваҗка волор edi.

Молтыј. (toktodьp) Sen, tort sagьş җок киз emtirin, тынајыр җыреle, керекке кирves җанан кирerin. Menin sөzim ukpas volzon, tort тыныма варагым, senile козо отурвазым.

Тылкунек. Men degin асьна-la ајдыр турвај, оноп ваҗка кайткан edim...

Молтыј. (өгө турала) Ғе, menin etken керек-ti, sen vilves vol, senin etken керекti, men vilves volo-жьп. Bistinь ermek ондыј volжьп. Orтовьстаң суu акpas volжьп.

Тылкунек. Ol сьп өгөкөн, өлзө, сөөк vi җерде җатып, өссө, җырым бир җерде volжьп. Ғе, варааль ваягь тавьҗкан керекti vugyn vudyrerge (eklezi ezk җаар vastь).

К ө з ө ө

4-ci kartinazь

Ojnojton çeri, ikinci kartinada көryngen Baltьrganьн turazь volor. Algan yj kizizi Tana, orьnda ujktap çadar. Baltьrgan воjь самсасап, сасы атраjьp kalgan, eder nemezин tapaj, агь вери вазьp турдь.

Baltьrgan. (turu) Əlvəən воjьm, emdi ələtən, varvaan воjьm, emdi varatan çadyьm. Men kajьtm, sakpьнь көрүp turup, nenin ucun vastьm? Tuzaktь көрүp turala, nenin ucun vазьm sukьtm (самсазьп çьrtarga) Əlzə kajdar, тьнаjьp çьrgence (kajkap) Kanajьp ələjin? (stol çaar çuuktap keldi).

Tana. (ojgonьp) Bu, sen, kanajьp taç ertede turup, ermektenip turun, çуyлиp turun-va, kanajьp çadyьp?

Baltьrgan. (Tana çaar emeş çuuktap). E-e, çуyлиp çadyьm! Seniьn tuzagьna kirgem, emdi vазьmdь ajьp volvozьm...

Tana. (təzəktən turup) Menin kandьj tuzagьma aldьpьp ijdin? Seni tuzaktap turgan volzom, çanada vergejin.

Baltьrgan. (acьpьp) Çan! Senen kьrkup turgan kizi çok. Sendij nemelerdi tuşkana çerden tap alagьm!

Tana. (tonьп kijip) Çe, bir çakşь erge tynde ujki vervej, tyşte amьr vervej turganca, көs çetken çerge vазьp çуrup, əlyp-te kalgajьm (ьj lamzьrap, ezik çaar vastь).

Baltьrgan. (ezikti koорьp, Tananь vo-

(votposko) Kajran Tanam, bir çamanьmь taştа, eky kozo өlөli! Seni men vozotpozьm ..

T a n a. (mojnop) Çauь-la ajtpaj kajtn: „sendij nemelerdі tuşkana çenden taар alarьm“ деп, emdi taар alzan. Men eskide-de senen artьk erge vьrgadьj volgom, emdi-de vararьm, tavarьm!

B a l ь r g a n. (ojto asьpьr) Menen artьk komunis kajdan сьkan!

T a n a. Senen artьk kommunistler-de var, senen artьk erler-de var. Seni-le kozo өbөzim-de, seni-le kozo varazьm-da (Baltьrganan vlapar, tuura ijde salala, ezikten сьga verdi).

B a l ь r g a n. (eesij көrup) Opojьr-la uraak sala veredin emeş-pe? Barvas volvoj. Men ol tuştа ne volorьm? (emeş tьndap turala) Bajala ojto keler volvoj, kanajьr-la taştap sala neret emeş, kajran Tanam! Ezikten Tьlkynek araaj kirip keldi.

T y l k y n e k. Çakşь-vasadatelim? Baza çakşь kondoor-vo?

B a l ь r g a n. (sala сьrajь katu) Menin vazьm tuzaka kirip balganda, konьş kajda çaksь volor ol.

T y l k y n e k. (kajkar) Ne degen sөs, bu tuzak dep? Slerdin mojnoordo tuzakla көrynvejt, neme de көrynvejt.

B a l ь r g a n. Ajmaktan kelgen eki-yc kizi, veş, altь konoko neni edip çatkan volor dep, vodop turaar? Slerlerdin keregeerde mee çakşь çedizip çat.

T y l k y n e k. Ajmaktan-la ulustar kelze, tьnpajьr çaksьrap сьrer volzo, kizi, kizi volor-vo? Men vodozom, bistin sьme kajdada çauьs volzьn, kolxoz çөezөzin yre-gen ulustardь, ajdьr bereeli

B a l ь r g a n. Kemderdi?

T y l k y n e k. Сьmь, bir çaan uurgь, Mergeci ondьj-ok. Şonkor өvөөн, olordь kekydip turgan kizi volьr çat.

Olordь too loj ajdьp vereer. Oньn kijinde ajmaktan kelgen ulustь ajьna kьsьgьp al, bir koj ьltygьp vereer. Ajmaktan kelgen ulustar kizi emej, aju-va olor?

B a l t ь r g a n. (kajkap) Bistin sьskь ulustar emdi vьtpes volor. Bis sondogon. Ajmak emdi visten karuu suraar, ьalгансьvas (yьkyrip). Tuzaka kirgen, sondogon ьji ьtken!

T y l k y n e k. Men vodozom, seni ajmak-voьk kьstьp, vu iьke oturgьskan, oньn usun tьn viruulavasta kerek. Vu kudaj, vu turu, vu kolhozть ьrь tartarga, bis ekydij turuьkan ulustar ьok edi.

B a l t ь r g a n. (tьn) Sler menin vazьmdь tuzaka sukanaar. Menin aldьma ьalгансь-va, kedee ri сьk a r ь!...

T y l k y n e k. Ma, ьakьь etkeni ьaramas, kilegeni kilincek volo verdi-be? Men vodozom, kyrdender, kyrdendevej neme volvos, oьkoь-lo tuzaka aldьrgan. Tort sьme ьanьь volььn.

B a l t ь r g a n. (a сьпьp) Bolor! Slerdin sьmeni eki ььldьn turkььna ukam, emdi ugarga kulagьm a r ь-gan. Tort-lo mьnaп сьgaar, menin kьzime kьrypbeer (poldь tьn teep turdь).

T y l k y n e k. (ьrь turala) Kanajdar vaza, suuga сьnilip vraadarda, сьgara tartьp alarga turgan kizinin kolьn tiьtep turgan volzon, voььn vilgejin. ьakьь volььn (ezikten сьga verdi).

B a l t ь r g a n. (Tylkynektin kijninen) Senin ьakььn-la ььrvej, vaza kajtkan edim. Kizinin vazьna suu urgan ijter! (ojto stoldьn ьanььna kelele) Meni, vu iьke partija vaьkaruu turguskan, kolhozтьn izin tart dep. Emdi menen suraar: „etken izin kajda?“ dep, men neni ajdarьm, ajdar sьzim ьok! (kandьj-da bir саазьndь stoldon aльp) Bir mun togus ьys odus bir ььlda, tert mun segis ьys koj volgon. Emdi

юпъд ус тун азразъ kajda,—kajda? (yskyrip, stolgo kœpkœrœ çada verdi).

Ezikten Şonkor—pastux kirip keldi. Baltъrgan опо-
ог kœrvœj oturdъ.

Ş o n k o r. Мьнажда kizi ukadъj, solъn-совьг, не çyrdi?

B a l t ы r g a n. (кълajьp kœrœlœ) Kizi-le ukadъj, solъn-совьг neme vildirbedi, slerde-le volor, ajmaktan veri delegat ijip turgan ulustarda?...

Ş o n k o r. (тън kœrukpaj) Aajьna çьkpasta, ajmagьna çedip ajtpaj kajdar. Men see kiler, kanca ajtpadъm. Biryzinde ukraj salgan çokpon.

B a l t ы r g a n. (кълjгьгьp) Sler, агь kedeeeri çьgaar meniң ajьmnan! Ajmaka varatan ulustar, meniң ajьma kirbeer! (œrœ turdъ).

Ş o n k o r. (œrœ turala) Ajьna kizi kirves volgojъn, ezigine karuulçьk ne turgъspagan? Kizi keleten volgojъn, ijten çaman ne kœrœr. Meniң-de kelgenim, see-ok tuzalu sœs ajdъp vererge sanagam, kanajdar vazа (ezikten tykyre-le çьga verdi).

B a l t ы r g a n. Ijtterdi, kœrœr dœ kyynim çok. Kiziniң vazьna suu urgan ijtter! (emeş sananъp turala) Ajsa volzo, olor çьn çol-lo varъp çat? Degin çerge Şonkor—œvœœndi çьgara syrdim œşkoş. (ezik çaar tyrgen vazьp kœrœlœ) Sala vertir. Emdi ol varъp ajmaktan kelgen ulustarga koptonzo, men ne volorъm? Men çastым! (ojto stoldo vicikterin kelip çasъp turala) Makalu tavьdъ, vu-la maldьn toozъn çogoltsom, ol tuşta korkor nemem çok (caazьndъ algan vojьnca, çьrtъp la turgan œjdo).

Ezikten Mergeci tyrgen kirip keldi. Baltъrgan caazьnъp yze tartkan vojьnca çerge salъp ijdi.

M e r g e c i. Slerdi, ajmaktan kelgen ulustar, turguzala kontoroo kelzin dep, ajtъgъp çat.

B a l t ы r g a n. Kemder?

М е р г е с і . Бу тьндадан вері вистин колхозть со-
тор турган улустар емејзе.

В а л т ь р г а н . (вазын җава tudup) Nenin ke-
reginde olor meni aldьгьр турганьн, vildin-ve, җок-ро?

М е р г е с і . Каждан көрөјин, ваяла керек бар
волвој.

В а л т ь р г а н . Җе, удаvas-la варгьм (Мерге-
с і ezikteң ськть. Baltьrgan ojto stoldogь
саазьндарьн andандьгьр турдь).

• Ezikteң Тапа ojto kirele, artkan nemelerin алрга
огьньн саар вазала, җөtkyrdi.

В а л т ь р г а н . (көргөн војьнца) Кажран Та-
пам, ojto keldin-ve? Sen sala nererinde, menin bir ke-
zek sagььм сьгьр варьр keldi (Тапаа җууктар kel-
di).

Т а п а . (tolgolьр) Men војьмньн nemelerimди
алрга келвеј, seni-le җуртаарга келген еmezim. Men өс-
кө улустар воьр, арь-вери җајьвајтам.

В а л т ь р г а н . (Тапаньн алдына сөөдөр)
Meni tort вьсак-la сајьр salala бар, оноп ваҗка тырге
таҗтар бар-ва!

Т а п а . (kylymzirep) Seni-le uјatuundь, kadьt-
ьн ucun өлөгө турган. Men nekerek erlerdin ucun өл-
вөј җадьм. Sen вьlkenin, supsak kizi, оньн ucun argaң-
дь тарай турганьн ol. Ajla kommunis.. vudyҗ kajda?

В а л т ь р г а н . (өрө turup, асьньр) Sen meni
суувеј җадьн-ва, җартьн ајт?

Т а п а . Men seni сууј-le варвадьм. Arga җок-to,
korkolo vargam. Kizini сьылка ајдај верер volor деп.
Оноп ваҗка kacanda varvas edim.

В а л т ь р г а н . (тьн) Ajdarda, sen meni суувеј
vargan турун ijне. Җарт ајт, суур турган kiziu кем?

Т а п а . Menin сууген kizim, мен җаар көгвөөн,
meni ol суувеен. Оньн ucun мен оо алваданьр varar

argam çok volgon. Sen deze, mee amьr veivej vada-
rında, arga çokto bargam.

B a l t ь r g a n. Meni-le çamandazar volzon, emdi-
de adan enennin kijninen aьr sьylkaa ije vererim, vaj-
дын кьзь!....

T a n a. (çuuktaj vazьr) Ço-ok! emdi meni sьyl-
kaa ijiьr volvozoor. Men emdi vajдын кьзь emezim,
komunistьn kattь.

B a l t ь r g a n. (T a n a n ь s o g o r g o) Men seni çь-
ga sogolo, tyrmee oturzam kajdar! (oյto vazьr)
Kara çanьs sendij nemenin kereginde tyrmeede oturaz kь-
ynim çok. Bar, aьr kedeeril!.. (T a n a e z i k t e n ç ь g a
verdi).

B a l t ь r g a n. (ç a n ь s k a n) Men emdi vespartej-
nьj, kece meniң viledimdi ajьr алган. Oi çoldu, partiya
voյь vergen, men aьr çyrir volvozymda, oյto алган.
(топьн kijdi, kurun kurcandь) Çe, kanajdar!
Nede volzo, ol volzyn, tuzaka kirgenin çartьn ajdar, ø-
zø, onon aьr ølørgø, øsse, onon aьr øzørgø. Barar, va-
rar! (ezik çaar vastь).

Kөзөө

5-ci kartinazъ

Kolhozъn kontorozъ, eskidegi-le stoldor, taktalar, oturgъştar, stenedegi plakattar. Oturgan ulustar: ajmaktan kelgen Kuceş, partjacejkъnъn katcъzъ volgon Kartъs. Kuceş Kartъska cuıldanъr çat, Kartъs төмөн көгүрүп kalgan oturdъ. Kөzөө асылды.

Kuceş (Kartъska) Çyk çanъs senin көzin kajda voldъ? Partijnъj көzindi kajda tyzurdin? Nenin ucun kolhoz төzinen ala kodorylgанca oturdъn?.. (Kartъstъ keze ачыктар oturdъ).

Kartъs. (вазын тырмапър) Kanajdajъn, ваза васын устыне айдарга сөс-тө тарай çадъм... Bis бу өггө çetire агъ-вері çайылганъвъs çok-lo volgon edi, канайър мындыъj çolgo kirip kalgan volvojъs?

Kuceş. Ajdarda, sler агъ-вері çайылваганъвъs деп, а дар куунер вар-ва?..

Kartъs. (куун-кус çok) Та, билвей çадъм? (tuura көгүрүп şymşirep kalgan oturdъ).

Kuceş. (араај ертер surady) Senin војнпън sagъзында, slerdin iş kajdaar ваşтанър bargan volor деп водор oturun?

Kartъs. (вазын өгө көдүрп) Kece slerdin ajtkanaarca volzo, bistin iş „оң“ çанъ çaar варър, kulak vajlar-la bir volър, kontrrevoljutsionnъj çolgo kirgen turubъs.

Kuceş. „Sen çakşъ onдор çadyн-вз, çok-po? Oл „оң“ çанъ, „sol“ çанъ деп nemeni!

К а р т ь с. (взън тьрманьр) Мен олордъ çак-
шь ондор-ло çатканьт çok. Bistin војьвьстьн sagьшла
volzo, „sol“ çаньн çaar varганca, tort „on“ çаньн ça-
ar varбай деп ајдъзьр турганьвьс.

Ezikten komsomol Mergeci kirip keldi.

К у с е ş. (Mergeciden) Baltьrgan kelip çadь-
ва, çok-po?

M e r g e c i. Udavas-la vararьт деп, oturgan edi.

К у с е ş. Sen, Mergeci, ol gazedindi vyгyn-le tut-
kanca işteп көр.

M e r g e c i. (tuurazьnda турган stolго
kelele) Мен војьт да мендеп турум. Vyгyn vajala
сьгарьр ijer volвојьт.

К у с е ş. (Kartьska) Sler kajtaar? Ol øske çer-
lerde тьн çaramьktu kolhozтордон темдек ne albadaar?
Mal valazьн 100 prots. severlep алган kolhozтор көр!
Mal azraьн көптөдөр, угун çарандьтар kereginde, кан-
ca-kanca mergendyciler var. Cьн zazitocньј çadьнга
çedingen kolhozсьлар канca, канca çьsten-munnan.
Sler kajtaar?

M e r g e c i. (gazedin çazar) Ne деп-te ајдар
arga çok voldь, нөкөр Kuceş. Kandьj-la icke kelişpeen
nemeni, vu kizi ajtkanda vu-la oturgan нөкөр Torloo,
Kartьs kulaktьн кьгьла-la ukrajtan. Emdi kandьj?

К а р т ь с. (Mergecее) Kulaka ugьларь, ugulьр
турган-la. Ondop ukpagan men viruulu turum (ojto
tөмөн көрө verdi).

Ezikten kenetijin Tana kirip keldi. Oturgan ulustar
op sor volo verdiler.

T а н а. (çala ьјlamзьrap) Мен slerge комь-
daldu keldim (Kuceş çaar көгур). Menin apшьjagьт,
vyгyn meni сьгара сыгур iјdi. Мен çарьт çьга çalsь
volgon kizi turum. Ajdarda, sler vir aajьна сьгьр vereer?

К у с е ş. Акьр, sler, kelinek, комьdalaardь emeş

kijninde uгузаар, emli tura biste вош çok, өөркөвөј
артенге четіре сакыр алаар...

М е р г е с і. Korkuştu-la karu ulustar emes vedeer,
ortoordon suuda өtkyre akpas nolor деп, водор чүре-
тем канайыр artaza verdeer?

Т а н а. (асъпыр) Kajdaak, ukpas volzoor, sler-
den өskө ulustar tapas деп turaar-ва? (деп ајдала
ezikten ojto сьга verdi). Kuceş-le Mergesi
katkьrьştьlar).

К у с е ş. (Kartьska көгүр) Senen vaza bir
surak uzajьn, karuuzьn ајдагың-ва? Ol, Barvalцьkov
Tьlkьnek, Bukacьn Moltьj. kanca чьлдьn turkьnьna
kolhozьn чөөөzin угер турганьn, канайыр vilbedиң?
Ajla bilele, kerekсivedиn-ве? Ol 4000 чуuk чьлкь, koj,
uj korop turarda, онь bir көрвөс, sanaivas kajtьn, vaza
katap kajtьn?!

К а р т ь с. (уşkyrip) Kajtьm деп ајдажьn, kajt-
kanda аажьндь vilbeј чадын. Kөгөm, ta көрвөөm?

К у с е ş. Çe ol, kulak vajlardьn, vandittardьn et-
ken izin vilbegen volzoor, kanajdar. Vojoordьn etken
izeerdi vilip çadaar-ва?

К а р т ь с. Kandaj kerekterdi?

К у с е ş. Anglijskij uktu ајгырдь, Baltьrgan-la
eky өltьrele, kolhozko 7000 salkovoj сьгьm etteer. 40
azra merinos kucalar өltьrdeer. Онь vilip çadaar-ва?

К а р т ь с. Та, tort onдор çatkanьm çok.

Ezikten Baltьrgan араaj kirdi, oturarga çer vedrep,
emes көрүр turдь.

К у с е ş. (араaj) Sen. kandьj syrekeј saatap ça-
дьn, kanca, kanca cici вагьr turar volzo, kelves.

B a l t ь r g a n. Kanajьr ijeja, kelgen-le kireem vi
boldь.

М е р г е с і. Nөkөр Kuceş, stengazetke, şokcьl-
dardьn çurugьn kanajda çazaza, kelizer?

К у с е ş. Kanajda-la sagъзына kiret, anajda-la çaza (ojto Baltъrgan çaar көгөлө, suradъ) Çe, sen, kolhozтын predsdateli kizi, çazar turup ajdъr ber: 4000 azra mal kajda vardъ?

Baltъrgan. (vazъn tьrtmanъr] Kajda vardъ dep ajdajъn. Kece çuungada ajtkam volgodъj emes vedim.

К у с е ş. Ondъj emes nekөрлөр, kizi mekelep ermek ajtraar Sler eky partijnъjda çuunda, kolhoztynda çuunъnda vojoordъn bu iste kozoordъ ajtraj salgan emezeer-be? Men vodoor volzom, slerge çartъn ajdar kerek, vojoordъn kirly izeerdi çaza vaspaj

Baltъrgan. (çala ыjlamzъrap) Bajala vilgen emejze, vilbedim dep, kanajъr ajdar.

Ezikten Şonkor—өөөөн адыганка кирди. oturgan ulustar op-sop volo verdiler.

Şonkor. Ozodo vajlarga: ськ deze—ijt vodoldu, kir ceze—kul vodoldu çyreten edim. Emdi sovet naşkaruu luzunda vatraka сьgara syrдыrdim (Baltъrgandъ keze аськтар) Bu uul, vaja ajlyna korkuştu er-le volъr turgan emes vedi, emdi ne vazъn төмөн kalandadъrijgen? (воъj сimirip ijele, koncъnda kanzazъn аьр, tankъ азъr oturdъ).

К у с е ş. (Şonkordъ) Sler, kece, vaşkynygi vytken çөpti vileten vedeer. Ol kerekti tutkanca alar kerek. (воъj өгө turup Şonkordъn çardъna kolъn salъr, keze көгур turdъ).

Şonkor. (kajkar) Kandъj kerekti ajdazaar?

К у с е ş. Kolhozтын predsdateli volotonъse!...

Şonkor. Kalak, men ondъj işke kycum çetpes volor. Ol işke nede volzo, vicik neme vilgedij ulustan tudar kerek.

К у с е ş. (Şonkordъn çardъna araaaj tarъdadada sogъp) Sler yc çыldъn turkynъna—Kolcaktъn,

Кара-корумның актары-ла соғзарынаң қалтапваан војо-
ор, колхоз изінен коркорго турар ва?

Ş o ŋ k o r. (katkыr) Ol tušta adыş volgon,
kыrga ськан, өзекө тышкен, сооко тонон, изуге кыјген,
karga vastыrgan, қаптырга өткен, онды-да volzo, ol
oncoзь kizee tanыş nemedij volgon. -Çe, valdar, kol-
hoz izi қаан іш, mendij bicik bilbes kizi otura berer.

M e r g e c i. (gazedinin bir statjiazыn
kolgo tudunganca) Men vodoor volzom, bistin kol-
hozko vaşь voloton kizi sler. Partizan deze partizan.
vatrak deze, sranaj eneden сьgarda қаzalda vatrak. Sler-
den өskө kizi biske kerek çok. Bicik cijerge volъzary-
vьs.... Kalak seni, çuu tušta қаан volgon volzom, sler-le-
koko partizan volor edim.

Ş o ŋ k o r. (kajkar) Сьндар-та ву Mergeci ol
tušta қаан volgon volzo, korkuшту partizan volor edi...
Çe, alдыvas valam, vu kolhozты-да izine partizan vol-
zon қақш-ла! (Kыceş ojto stolgo kelip oturala).

K y c e ş. (Baltыrganды) Sen, Tostoşev Baltыr-
gan, kerekterindi tutkanca Şonkor өвөөнгө tavыştır.

B a l t ы r g a n. (өрө turup, şkaftan bicikter
aлып) Meniң kezik kerekterim aјьmda edi, varыр eke-
lejin-be?

K y c e ş. Ekelvej vaza, çe, onдыda volzo, seni
onoor қапыскаanda ijerge volbos. Sen emdi partijanыn,
vaşkaruudyң alдыnda vudymcindi çылыtkan. See emdi
vuderge volbos.

B a l t ы r g a n. (bicikterin tudunganca otu-
ra verdi) Kanajdar vaza, bir-de kizi meniң ucun vu-
ruulu emes, oncoзьna men voјьm...

K y c e ş. (Baltыrganан) Акыр, nekер Baltыrgan,
çazыр aјдыр vereer: Bukacыn Moltыj, kadыk aып vudun
сыj sogыр, өltуrр турганын, vildin-be, çok-po?

Ş o ŋ k o r. (ozolop) Онь bilvej, ol kajda volgon?

B a l t ы r g a n. (ушыгып) Bilvedim dep kanajda ajdayn. ajdar argam çok....

Ezikten Odnа tyrgen kirdi, oturvaj turup ajtь.

O d n a. Men воѣтныѣ аѣлма kirip kelzem, ар-
шыжым кандыда саазындар шытыр турган, онь некerek
шытыр туруң dezem, meni ааѣь çok soktь... Онь вагыр
көрөөр, чаандар. Meni айтпады тештеер.

K y c e ſ. (мендер, өгө turup) Tutkancala ki-
zi ijer kerek, ol vajala kolhoztyң kereky nemezini yrep
çatkan turu!

M e r g e c i. Men varadyн!

Œ o n k o r. Ol, çylandь, keceden kolgo tudar ke-
rek volgon, çart-la көр kereky neme yredi-be?!...

K y c e ſ. (Mergesini) Sen ispolniteldi ajdyр ala-
tyн, çаныскан var-va, deginde kereker oncozь çartyна
сыкан, emdi ol аjas-la kolgo tudar. Сындар-ta kece
Moltьj-la kozo lo kolgo tudup alatan neme, ne dep
ajdar!

M e r g e c i. (gazedin stolgo salala) Çe, va-
rar turum, men vodozom, онь Moltьjga tutkancala ne-
kөр eder turu (ezikten tyrgen сыга verdi).

K y c e ſ. (Odnaga çuuktар kelip) Sler, eçe-
vis, çazar viske ajdyр bereer, slerdiң аршыжак vaza ne-
ni кылынды?

O d n a. Оньң кылыган кылыгып, oncozьн kizi to-
olop to tygespes volvoj. Men sud tuŒta Œly volzo, on-
cozьн ajdyр bererim. Kanca kulaktardyң vala varказына
mal, аш verip turatанып, arakaа камыкты ickenin, olor-
дың кылыктарып, çаныс-ta men viler emes-le, vu oturgan
Baltьrgan-la Kartьs ekilezi çakŒь viler. Çe, акьр, men-
der turum, torvoktordьң pastuğь edim (ezik çaar
vastь).

K y c e ſ. Sler, ne oturvadaar?

О д н а. Mendep turum, çakşь volzъndar (ezikten sьga verdi).

К у с е с . (olto stolgo varьp kelele) Kөrdөг-вө, ol çokşь Tytkynektъ yji, sler ekydi tuj ajdьp alala, sьga verdi. С а н н а volzo, ol yj kizinin çyregi, kolhoz izine sler ekyden artьk, oory çat.

Şonkor. (yşkyrip) Kizi tori kajkaar neme, vu eki nekөrdi Ton-lo neme ondovos uul-da emes-le, kajkan dep ajdar? Bu kizi sağьşka kelişpeen nemeni ajtkanda, ukrajtandar. „Ol—Moltьj-la Tytkyneк саан ulustar, slerden artьk nemeni ondop çat“ dezeteneer! Baltьrgan-dь, Moltьj tuduş „асьм uul“ deјten. Kartьstь Tytkyneк „kyju uulьm“ dep çyretendeer. Emdi kandьj akaar la kajnaardьn symezine kirele, çьrgalga kfirip oturganaar? (taura көrup, tykyrip ijele oturdь.)

Baltьrgan. (ьjlamzьrap) Kanajdar vaza, tuzaktь көrup turala, vaşь sukan. Çaskan! Emdi sondogon, aktanar kucyvis çok! Selrdin ajtkanaar сьп. Bisti yuredip turatan, vu Şonkor—өвөөп, çе, vis ukrajtanь-вьs. Slerdiji сьп voldь.

К у с е ş. Сьп, sondodoor! Emdi vu sorвьнь сьль-тarga slerge korkuştu kyc volor Yc çьldьn turkupьna kolhozko çetirgen сьгьндar 158,716 salkovoj 84 akcaa kelizip çat. Ol сьгьндь çаньs kunge sler kajdan альp bererzeer?

Şonkor. (kajkar) Mendij kizi bir çьlga too-lop volvos сьгьм emtir (vazьп çajьp oturat).

Kartьs. Men көp-le çаньп Baltьrganga-la ize-nip turalam. Ba-la vatrak uuldь komьdalrajьn dep, sa-naam ondьj volgon. Emdi kizi кьynin көrup çyrelе, mojnьma tuzak kirgenin çань bilindim, kajdar vaza.

К у с е ş. (Baltьrgan-dь) Sen, nekөr Tostoşev Baltьrgan kerekterindi tu:kanca Şonkor өвөөпгө tavьş-тьr.

B a l t ы r g a n. (ө р ө т у р у п). Ајытмадағы керектерди вағыр екеlejін.

К у с е ҫ. Акыр, Ҷонкор—өвөөп, козо варзан, сениң војыңды ијерге ҫарапас. Сен емди војыңның вудымсиди тарај калған кизи (Ҷонкор ҫаар көгүр), слер, өвөөп, козо вағыр канды-ла висиктер ваг онсозын алаар. Алмарда не ваг, онсозын көрөөр. Бу еку кандыда ҫакшы пөкөрлөр волгон волзо, ерик ҫокто, колхоз ҫөөзөзин үреген керектеринде ертенен пролетар судын алдында отураҫадылар.

Ҷ о н к о р. (ө р ө т у р у п) Ҷе, вага волзо, вагајыт, онды волзо, тынды кылықтерди алдынан вастырга taskap калған кизи едим (Baltыrgan-ла, Ҷонкор езиктен сыга вердiler).

К а р т ы с. (отурған ҫеринен ө р ө т у р у п К у р д е ҫ к е ҫ и у к т а р к е л е л е) Слер менің бир ҫапанымды таҫтазаар, бу тыбектен ајыларга, волуҫсаар?

К у с е ҫ. Сондогон, пөкөр Картыс! Мен see бир-де волуҫ едер учурым ҫок. Сен менің ҫөөзөм үревеген. Слер колхозтын, gosudarstvomны ҫөөзөзин үредеер. Емди слердин сакытан неме пролетардын суды волыр ҫат. Кем акту, кем каралу ондо билдирер. Волышты көрзө, ондо көрөзөөр, кыңды алза, ондо аларзаар.

К а р т ы с. (ы ј л а т з ы р а п) Ондыда волзо, бир—бир волыҫ верзеер?

К у с е ҫ. Војың водозоң, Картыс. Ол Mergcci-ле, Тоју өлөргө ҫеде берген 10 кураанды, 7 возуды өлтырвей азрап аларда, слер некерек онды волводоор? Нениң учун колхозтын ҫөөзөзине асынбадаар?

К а р т ы с. (ы ј л а т з ы р а п) Онсозы емди ҫарт волды. Tuzaka вазывыс кирген еmdir. Ҷе, канайдар! Өскө коммунистар, комсомолдор, канца активтер вистин ҫолго вазпазындар. Baj--kulak, sovettin канца өҫтылерине, bis

воһр виурзавазьн. „Кажьн, кагьндазьн, таажьн, җестем,
төрөндөрим“ деп җагамзьҗпазьн. Көдрө улустар мөндий
өмөс. Ғаһь мен өҗтылердин тузакьна вастьн. Эмди олып
җадьн (ыҗлар отургуҗка кажра отура верди).

К у с е җ. (өгө туруп) Сьн, көдрө улустар мөндий
өмөзи. Сее партија, ваҗкаруу изенип, колхозтын политический
ваҗсьзь едип саларда, сен ол иземцини вудырип воиводьн.
Сенин адың Картьс та воizzo, сен воһьн сьн сийара
өгөрк оҗкоҗ воидьн.

көзөө

6-сы картиназь

Bezinci kartinanьñ kijinde, kenetijin ottьñ çaryьь çok, karackь volo verer. Onoң udavaj-la ak көzөөniñ kijinde komsomol Mergecinин көлөtkөzi көryner (ak көzөө çok volzo, stenenin aрь çанында улустьñ тавьзь ugulьp turзьñ). Kolhozсылардын çуунь, ol çуунда Mergeci doklad kuucьñ ajдыp turar.

М е р г е с и. (уны u g u l d ь) Nөкөрлөр, bistin kolhozko yc çьlga ujalagan vaj—kulak, vanditardь proletar diktaurazьnyñ kurc көzi көryp tudala, kece slerdin көzөөrcө sudtaganьñ көргөnzөөr. Ol шokсылардын bistin kolhoz çurtьвьска çetirgen сьгьтьñ ukanaar, malдыñ тоозь 4000 тыñ азьра аксаа vodozo, 158,716 salkovojo kelizip çat.

Ol сьгьндь etken ulustar, atu cuulu, çaan vaj **В у к а с ь н М о л ь т ь ж**, alvatь kanьñ icken vandit, ozodo demici **В а р в а л ь ç ь к Т у л ь к у н е к** volgon. Çe, kece vojoor көргөнөөr, ol eki вөөryni **а д а г е д и р** çaryьлаганьñ (alakan савиузь ugulьp çat). Çe, olor ekyge виурзар, klass çольñ сьльйткан kolhozтьñ predsdateli **Т о с т о ш е в В а л ь т ь р г а н д ь**, sekretar partijnoj jacejkanьñ **Т о р л о о К а р т ь с т ь**, о н ç ь l d a n çaryьлаганьñ (alakan vaza sogьldь).

Çe, ajdarda, vis vi çуунда oturgan vojлотьвьс, ol шokсылардын кольнаң arajla тынду ajдыp алган kolhozьвьсть өгө көдыргеge, var çok кысывисти salaаль („salaгьвьсь, деп кьжгь ugulat).

Çe, нөкөрлөр, eki çенди шьманьp alala, о н с о в ь с

çаныс килди волър иштеји. Өсөшкөндө, ол сыгымды ураак
çокто ојто колхозко çандыраь.

Өштылер коьнаң ајтыр айған колхозьыы езендик
волзын!

Висти сotsializm çадыңа арагыр çаткан kommunist
partija ezendik волзын! („ураа, ура, ураа!“ деп
кыжы угулды).

М е р г е с и. Нөкөрлөр, емди куусың ајдарга турған
кизи, колхозтың çаны predsdateli нөкөр Шонкор. („сөс-
ти берер, берер“ деп кыжы угулды).

Ш о н к о р. Нөкөрлөр, мен көр сөс ајпазым, тур-
ғаньла çаныс сөс. Емди сырекеј тың иштеер керек. Çал-
куларга, çоксыдарга емди катар ызыктанарга вистиң
колхозто çер çок воизың. Көсти курч көрөөр: өштыди çыс
кулаштың вазынаң таныгады волзың.

Аncadala, бу çуиңда отурған колхозсы уј улустар-
дан сурар турум, уккусы өвөөндөрөрдің тумсыгына
асу таңкы ураар (каткы угулды, кол савиу-
узы) Тазалап отуарга берbeer. Кирденеşкедиј
волзо, „озогь çаң емес“ деп ајдаар. Аncadala, мал
валазың себерлер азрајтан улустар, слер волър çадыгар.

Çе, ezendik волзын нөкөрлөр! (кол савиузы ты-
дыј верди. „Еzendik волзын, нөкөр Шонкор!“
деп, кыжы угулды).

К о з о ө

Теревиренс 1948

Ответственный Кизиллес Р.

Техредактор Суразаков С.

Рецензент Абышкин М.

Сдано в производство 23/II-1984 г.

Подписано к печати 23/II-1984 г.

Печатных знаков в 1 листе 93 000

Формат бумаги 32,5x33,32

Неряд 91.

Тираж 2000 экз.

Объем 2 1/2 п. л.

Ссылка № 1068.

г. Ойрот-Тура, типогр. изд-ва Кларм Иским

Баазь 50 алса
Цена 50 кол.

20484

На оиротском языке

„ПЕТЛЯ“ шеес в 6 картинах.

Составил Н. В. Кушняк.